

“ทัศนคติของผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร
ที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุ ต่อสาเหตุ
ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว”

Attitudes of Older Persons Fund
in Bangkok Metropolitan
toward Domestic Violence on Elderly

วิชณี ดอกบัว

Witchanee Dokbua

บทคัดย่อ

ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผล ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของผู้สูงอายุเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุจำนวน 181 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในระดับมาก สาเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีผลมาจากปัจจัยด้านยาเสพติด รองลงมาปัจจัยด้านอารมณ์ ด้านการพึ่งพา ด้านเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม ซึ่งปัจจัยด้านต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว จึงมีข้อเสนอแนะให้องค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและแก้ไขปัญหาอย่างทั่วถึง จัดให้มีกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหา รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการให้ความช่วยเหลือและยับยั้งการเกิดปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

❗ คำสำคัญ :

ทัศนนะ, ผู้สูงอายุ, ความรุนแรงในครอบครัว, กองทุนผู้สูงอายุ

Abstract

Nowadays, the number of elderly people in Thailand has been rising up. Thailand has become part of that by all means. The situation of this changing results in such problems both target group and community. This is a problem that affects increasing and intensifying. The management resolved the issue has been ineffective. Independent Study Title Attitudes of Elderly Persons toward Domestic violence elderly : Older Fund in Bangkok Metropolitan aims to study the knowledge and understanding of domestic violence elderly and attitudes of elderly persons toward Domestic violence elderly. And to preventive the domestic violence elderly problem. The study is most of the samples are knowledge and understanding of domestic violence elderly at a high level. They samples have answers correct for domestic violence, the action is intense. Affect the elderly, injured and damage the physical and emotional. The study is most of the samples are attitudes of elderly persons toward Domestic violence elderly at a high level. Study of elderly on perceived causes are domestic violence against the elderly as a whole on each side. Most of the respondents strongly agree with the viewpoint on the causes of violence against the elderly

in families that have resulted from the addict. The group agreed that the addict is important and as a result, the elderly victim. The second, cause of violence against the elderly in the family is affected by emotional factors. Dependence on the causes of which are the result of dependence of the elderly as a burden on the family. Economy and socialization. The various factors as perceived by the respondents as a cause of violence against the elderly in the family. The study's suggestions in term of policy are as follows : the promotion community should be involved in monitoring and addict problem in the community, such as community volunteers who provide care and assistance to elderly thoroughly. Department of Older Persons should have released the elderly to prepare thoroughly for the elderly all groups in society. Government agencies, private foundations or other organizations concerned should support and encourage the skills of older persons in the profession and knowledge, counselling, family planning to reduce the problem of violence against the elderly in the family.

Keywords :

Attitude, Elderly, Domestic Violence, Older Persons Fund

บทนำ

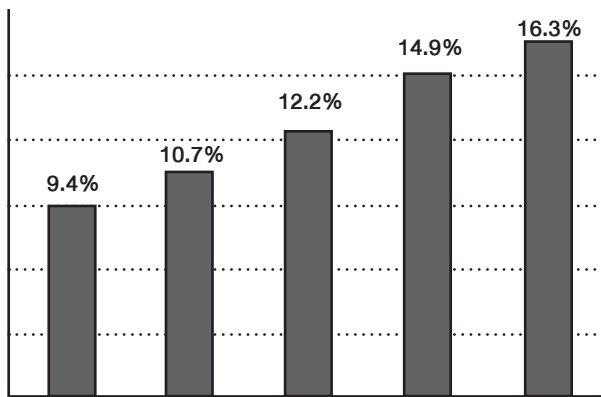
ช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสังคมโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ วิวัฒนาการและการพัฒนาด้านต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุสามารถแบ่งเป็นระดับ โดยองค์การสหประชาชาติแบ่งระดับสังคมผู้สูงอายุออกเป็น 3 ระดับ คือการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing society หรือ Aging society) จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่า 10% หรือมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 65 ปี เกิน 7% ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ระดับสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ (Aged society) จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็น 20% หรือมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 65 ปีเพิ่มเป็น 7% ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และระดับ Super aged society จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ซึ่งแบ่งระดับที่แตกต่างกันตามการเพิ่มขึ้น

โดยประเทศต่างๆ เริ่มเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง จากผลการคาดการณ์ประมาณจำนวนประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 สัดส่วนของจำนวนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มจำนวนประชากรที่ลดลง ในขณะที่สัดส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงในทุกปี ซึ่งในอีก 10 ปีข้างหน้าจะส่งผลให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์หรือเต็มรูปแบบ ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุประเทศไทยสูงที่สุดถึงประมาณ 18 ล้านคน และกลายเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรผู้สูงอายุและการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุซึ่งจะส่งผลกระทบที่สามารถเกิดขึ้นตามมากับการ

เปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 1

ผลการสำรวจจำนวนประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 – 2558

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557

เนื่องจากผลการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้สูงอายุส่งผลกระทบและปัญหาตามมา ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาผู้สูงอายุถูกเอารัดเอาเปรียบถูกทอดทิ้ง ถูกกระทำความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ เป็นต้น รวมถึงผลกระทบต่อรัฐและสังคมในการแบกรับภาระปัญหาที่ตามมา เช่น ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัญหาการรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาอื่นที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นผลกระทบที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นตามมากับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ รวมถึงผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อค่านิยมทัศนคติของสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับการลดความสำคัญของผู้สูงอายุลง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยมีปัญหาด้านสัมพันธภาพส่งผลต่อการเกิดความรู้สึกรุนแรงต่อผู้สูงอายุได้ซึ่งเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อ

ร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่ตกเป็นเหยื่อการกระทำ ความรุนแรงได้ง่ายกว่าช่วงวัยอื่น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็น บุคคลที่มีความอ่อนแอ เปราะบาง สมรรถภาพทางด้านร่างกายที่เสื่อมถอย ความสามารถในการป้องกัน ตัวเองจากการถูกทำร้ายลดลง จึงส่งผลทำให้ผู้สูงอายุสามารถถูกกระทำ ความรุนแรงได้ง่ายและมีรูปแบบการเกิดความรุนแรงที่หลากหลาย

ตารางที่ 1

ผลการสำรวจรูปแบบความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวทั่วประเทศ

รูปแบบการกระทำ ความรุนแรง	ร้อยละ
ด้านจิตใจ การถูกดูด่า ก้าวร้าว ดุถูก เหยียดหยาม	15.2
ด้านการเงิน การถูกรีดไถ หลอกหลวง ฉ้อโกงทรัพย์สิน	6.8
ด้านการถูกละเลย ทอดทิ้ง ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	4.0
ด้านร่างกาย ตบตี	3.0
ด้านการถูกบังคับจำกัดพื้นที่	2.1

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์, 2557

ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว นับเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากบุคคล ในครอบครัวเป็นผู้กระทำความรุนแรงส่งผลกระทบให้ผู้สูงอายุเกิดความเจ็บปวด และได้รับอันตรายทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสุขภาพ รวมถึงการละเมิดสิทธิ การเอารัดเอาเปรียบโดยมุ่งหวังผลประโยชน์จากผู้สูงอายุ ประกอบกับสาเหตุ สำคัญที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทศนคติและค่านิยมของสถาบัน

ครอบครัว ที่บกพร่องเปลี่ยนแปลงจากเดิม ระบบความเคารพนับถือเชื่อฟัง ผู้สูงอายุน้อยลง รวมถึงการมองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระต่อครอบครัว ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุได้ อีกทั้งยังปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่สังคมไม่ให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร

ทั้งนี้ผู้ศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัวที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร ผู้สูงอายุและส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษา สาเหตุการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวตามทัศนะของผู้สูงอายุขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรผู้สูงอายุและ เป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหความรุนแรง ต่อผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของผู้สูงอายุเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาสาเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวของผู้สูงอายุที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุ
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีวัฏจักรของความรุนแรง (Cycle of Violence)

ความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นวัฏจักรหมุนเวียนเป็นวงจร เมื่อผู้สูงอายุในอดีตเป็น พ่อหรือแม่ของลูกได้ปฏิบัติตัวต่อลูกเช่นใดก็จะส่งผลให้ได้รับการปฏิบัติกลับมา เช่นนั้น จากทฤษฎีดังกล่าวโดยเลนอร์ วอคเกอร์ (Lenore Walker) กล่าวถึงสาเหตุ

ความรุนแรงในครอบครัวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งเป็นวัฏจักรที่เกิดขึ้นจากระยะที่หนึ่งไปสู่ระยะที่สอง และระยะที่สองไปสู่ระยะที่สาม ซ้ำไปซ้ำมาไม่สิ้นสุด (สุดสงวน สุธีสร, 2556, น. 59 – 63) โดยการเริ่มต้นจากการสะสมความเครียดหรือสะสมปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคคลรู้สึกถึงความไม่พอใจและเครียดจากเรื่อง ในครอบครัว เช่น การต้องดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องใช้ความอดทนและมีกระบวนการดูแลที่มากมาย เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความเปราะบางไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประสบปัญหาด้านสุขภาพและโรคประจำตัว ยิ่งทำให้ผู้ดูแลซึ่งเป็นลูกจะต้องใช้ความสามารถและอดทน ในการดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ให้มีความเหมาะสม ส่งผลต่อการสะสมความเครียดที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ต่อปัญหาการดูแลผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุกลายเป็นบุคคลที่ไม่สามารถดูแลช่วยเหลือตนเองได้ดีเหมือนในอดีตและการลดบทบาทความสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรเข้ามาจนเจือครอบครัวได้ ประกอบกับความกดดันจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทให้ตนเองกลายเป็นผู้ที่ต้องดูแลครอบครัวและทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรเพื่อเลี้ยงดูผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ล้วนจะเป็นผลทำให้เกิดการสะสมความเครียด ในตัวบุคคลได้ และทำให้เกิดระยะการระเบิดอารมณ์หรือการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยเป็นวิธีการแสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม การควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ได้ การใช้อำนาจของตัวเองในการควบคุมและจัดการอย่างรุนแรงกับผู้สูงอายุในครอบครัว เรียกได้ว่าเป็นการกระทำความรุนแรง

ระยะที่ 1 เรียกว่า ระยะสะสมความเครียด (Tension Building Phase) เป็นระยะช่วงต้นที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในมุมมองที่ไม่เหมาะสม โดยเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายอย่างสนับสนุนให้บุคคลเกิดความเครียด เช่น ปัญหาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาเฉพาะตัว ปัญหาสุขภาพแวดล้อม เป็นต้น ประกอบกับการส่งเสริม

ความเครียดที่เกิดขึ้นจากสมาชิกในครอบครัวที่สนับสนุนให้บุคคลดังกล่าวเพิ่มระดับความเครียดได้ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 เรียกว่า ระยะระเบิดอารมณ์ (Explosion หรือ Battering Phase) เป็นระยะของการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้เป็นปกติได้ ส่งผลให้บุคคลจะระเบิดอารมณ์ที่อยู่ภายในออกมาในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งพัฒนารูปแบบจากความรุนแรงเล็กน้อยไปจนพัฒนาระดับถึงมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละครั้ง โดยการระเบิดอารมณ์ที่แสดงออกมาในลักษณะทางวาจาหรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ รวมถึงการใช้กำลังในการต่อสู้ระงับควบคุมสถานการณ์การสะสมความเครียดให้แสดงออก

ระยะที่ 3 เรียกว่า ระยะคืนดี (Honeymoon Phase) เป็นระยะต่อมาหลังจากระยะระเบิดอารมณ์ บุคคลเมื่อระบายความรู้สึกอารมณ์ออกมาและได้รู้สึกสำนึกผิดจะเกิดการขอโทษและให้คำมั่นตกลงว่าจะไม่กระทำอีก โดยการขอคืนดีนั้นมีการนำเอารางวัลสิ่งของมาทำให้คืนดี รวมถึงการแสดงพฤติกรรมที่ดีกับผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง ให้รู้สึกว่าได้เกิดความรู้สึกสำนึกผิดแล้ว

จากทฤษฎีดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่าสาเหตุของการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้นเป็นวงจรของการเกิด ความรุนแรงในครอบครัวและจะมีการเกิดขึ้นอีก ซ้ำไปซ้ำมาเป็นวงจรและจะเพิ่มความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ดังเช่นว่าเมื่อพ่อหรือแม่ของลูกได้สะสมความเครียดจากปัจจัยด้านต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกิดความเครียดนั้นก็ส่งผลให้เกิดการระเบิดอารมณ์หรือการกระทำ ความรุนแรงขึ้นกับลูก หรือสมาชิกในครอบครัว และต่อมาเมื่อมีการสำนึกผิดก็จะมีลักษณะการคืนดี การเปลี่ยนแปลงของระยะเวลา ทำให้พ่อแม่ในอดีตที่กระทำ ความรุนแรงต่อลูกกลับเปลี่ยนสถานะมาเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุคคลที่อ่อนแอและไม่มีความสามารถในการป้องกันตัวเองจากอันตรายได้ จึงส่งผลให้ลูกที่มีการเจริญเติบโตขึ้นและซึมซับความรุนแรงมาในอดีตสามารถเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้บุคคลกระทำ ความรุนแรงซ้ำอีกได้กับผู้สูงอายุในครอบครัว

2. ทฤษฎีวิวัฒธรรมย่อยของความรุนแรง (Subculture of Violence Theory)

ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรมกับบุคคล โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลหรือสมาชิกในครอบครัวกับสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกก่อกำเนิดขึ้นในสังคม ซึ่งมี (Wolfgang and Ferracuti อ้างถึงใน แสงเดือน ไชยสมบูรณ์, 2553, น. 17) อธิบายการตอบสนองของมนุษย์ต่อการเกิดขึ้นของวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงระหว่างบุคคล กล่าวคือ พฤติกรรมการกระทำ ความรุนแรงเป็นรูปแบบการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มนุษย์ในสังคมไม่ได้เลือกกระทำพฤติกรรมดังกล่าวหรือการกระทำ ความรุนแรงจะมีการเลือกใช้พฤติกรรมรูปแบบนี้เฉพาะกับกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเรียนรู้ประสบการณ์ด้านความรุนแรงเท่านั้น ซึ่งต่าง จากการกระทำที่เป็นปกติของกลุ่มบุคคลอื่นในสังคม การเปลี่ยนแปลงค่านิยมความเชื่อทัศนคติของบุคคลในแต่ละยุคสมัยของวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงเป็นสิ่งที่เฉพาะสำหรับกลุ่มบุคคล (Gelles and Straus, 1979, อ้างถึงใน แสงเดือน ไชยสมบูรณ์, 2553, น. 21-24) อนึ่งวัฒนธรรมโดยทั่วไปเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เป็นรูปแบบของกิจกรรมที่มนุษย์เลือกปฏิบัติ ประกอบกับโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นมีความสำคัญ ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลในสังคมตามกระแสหลัก วัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญต่อบุคคลในทุกสังคม การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งรุ่นสู่อีกหนึ่งรุ่น (Stuart Hall and Tony Jefferson, 1976, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2549, น. 9-12) วัฒนธรรมย่อยจึงเป็นวิธีการที่กลุ่มย่อยของบุคคลในสังคมเลือกใช้จัดการกับการดำเนินชีวิตในด้านอื่นๆ ที่มีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์และมีความเฉพาะของกลุ่มดังกล่าว วิธีการนั้นเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่กลุ่มกำหนดขึ้นให้ดำเนินไปตามอย่างที่มีความหมายและมีสำนึก ไม่ว่าจะเป็นวัตถุความสัมพันธ์ระบบความคิดความเชื่อ ระบบค่านิยมและทัศนคติที่เป็นผลิตผลแสดงออกมา โดยมีวิธีการผลิตที่ล้วนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น

โดยมนุษย์เอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นและความต้องการขั้นพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในแง่ของด้านสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคม ล้วน แต่จะเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้ในสังคม อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการสร้างวัฒนธรรมขึ้น โดยวัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งได้มาจากการเรียนรู้ของสังคมและสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการใช้สิ่งนั้น ซึ่งวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่องตามกระแสสังคม ระบบสืบทอด กันมา เพื่อเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้ ปรากฏชัดเจนและพฤติกรรมอันไม่ปรากฏให้เห็น ซึ่งอยู่ในสำนึกของสมาชิกใน สังคม เช่น ความเชื่อและค่านิยมทางสังคม เป็นต้น กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำเอามาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตในสังคม ให้อยู่รอดปลอดภัย รูปแบบกิจกรรมของมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้ กิจกรรมมีความสำคัญและเป็นผลจากการที่กลุ่มบุคคลในสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ รวมถึงการ เปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมในแต่ละยุค โดยวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรง เป็นรูปแบบกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันตนเองและสนับสนุนให้ เป็นประโยชน์แก่ตัวเองเป็นสำคัญ อนึ่งจากการนำทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยของ ความรุนแรงมากล่าวถึงการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว คือ การ กระทำความรุนแรงเป็นรูปแบบพฤติกรรมการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อการดำเนิน ชีวิตของมนุษย์ โดยในสังคมกลุ่มบุคคลอื่นไม่พึงปฏิบัติการกระทำความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัว

วัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นที่ เป็นการรวบรวมรูปแบบลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับสมาชิกในวัฒนธรรม เข้าไว้ด้วยกัน จนกลายเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมความเชื่อที่ได้รับการยอมรับ จากสมาชิกส่วนใหญ่ในวัฒนธรรมนั้น ซึ่งทำให้สมาชิกในวัฒนธรรมพึงจะต้อง ปฏิบัติตามและเลือกกระทำพฤติกรรมดังกล่าวตามที่มีการยอมรับเกิดขึ้น โดยเมื่อ มีการเกิดขึ้นของสมาชิกใหม่ในวัฒนธรรมก็จะสามารถเรียนรู้ที่จะแสดงออกซึ่ง

พฤติกรรมต่างๆ ภายในบริบทของบรรทัดฐานและค่านิยมเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมนั้นให้ดำรงอยู่ได้โดยวัฒนธรรมย่อยในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเป็นชนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีค่านิยม และความเชื่ออันแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ ในขณะที่วัฒนธรรมหลักเป็นค่านิยมและความเชื่อที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับและยึดถือซึ่งกัน กลุ่มวัฒนธรรมย่อยคือคนในส่วนน้อยที่มีความเห็นที่แตกต่างออกไปโดยทั่วไปวัฒนธรรมย่อยมักถูกมองโดยคนส่วนใหญ่ในสังคมไปในเชิงลบ เหตุเพราะมันต่างจากค่านิยมกระแสหลัก จึงมักถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกที่ผิด คนในหลายกลุ่ม หลายเชื้อชาติได้ยึดถือหรือปฏิบัติร่วมกันไม่ว่าจะเป็นในสังคมที่เจริญแล้วหรือแม้แต่สังคมที่ล้าหลัง เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของบุคคลโดยส่วนตัวจะพบว่า นอกจากจะมีส่วนร่วมและรับวัฒนธรรมตามกระแสหลักในฐานะของสมาชิกสังคมส่วนใหญ่แล้ว บุคคลยังมีส่วนร่วมและรับวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า วัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมย่อยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตน

การนำทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงมาอธิบายการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ซึ่งผู้ที่เป็นสมาชิกในวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงจะได้เรียนรู้การใช้ความรุนแรงจากการซึมซับค่านิยมความเชื่อทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว และบรรทัดฐานที่สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรง โดยครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของการเลี้ยงดูและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเจริญเติบโต อย่างมีประสิทธิภาพและทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรง เช่น การที่พ่อแม่ถ่ายทอดการไม่สนใจเอาใจใส่ดูแลปู่ย่าตายายในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ลูกที่เป็นเด็กจะมีการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงที่พ่อกับแม่ของตนเองกระทำความรุนแรงกับปู่ย่าตายาย ซึ่งวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงที่มีลักษณะเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นซึ่งเป็นการรวบรวมลักษณะรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ของสมาชิกเข้าด้วยกันจนกลายเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมให้สมาชิกในวัฒนธรรมปฏิบัติเหมือนหรือตามกันประกอบกับการไม่เอาผิดของผู้ถูกกระทำความรุนแรง

เนื่องจากผู้ถูกระทำมักมองว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวและสามารถยับยั้งแก้ไขการเกิดปัญหาได้ด้วยครอบครัว

ดังนั้นการนำทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงมาอธิบายถึงการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งผู้ที่เป็นสมาชิกในวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงได้เรียนรู้การใช้ความรุนแรง ซึมซับและนำเอาค่านิยมบรรทัดฐานที่สนับสนุนการใช้ความรุนแรงจากครอบครัวที่เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมดังกล่าว โดยครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดพฤติกรรมวัฒนธรรมการกระทำความรุนแรงให้กับสมาชิกภายในครอบครัวของตน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้บรรทัดฐานการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นแบบแผนวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงที่เป็นระบบแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานที่ให้การยอมรับกับการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุโดยแบบแผนดังกล่าวถูกส่งผ่านจากคนสู่รุ่นหนึ่งจากกระบวนการเรียนรู้การยอมรับวิธีการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เช่น การทอดทิ้ง การทำร้ายร่างกายและจิตใจ การเอารัดเอาเปรียบฉ้อโกงทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ล้วนแต่จะเป็นรูปแบบของการกระทำความรุนแรงที่สมาชิกในครอบครัวกระทำต่อผู้สูงอายุ ประกอบกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน ถูกลดบทบาทความสำคัญจากครอบครัวและลดบทบาทหน้าที่ สมาชิกในครอบครัวไม่มีความเคารพนับถือผู้สูงอายุหรือเล็งเห็นถึงคุณค่าของผู้สูงอายุเหมือนในอดีตจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมที่นิยมทอดทิ้งผู้สูงอายุเพียงลำพัง มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของผู้สูงอายุ รวมถึงการไม่สนใจดูแลตามความเหมาะสม เนื่องจากปัจจุบันวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคม ครอบครัวจึงมักจะเพิกเฉย ละเลยต่อผู้สูงอายุและมองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ถูกลดบทบาทภาระหน้าที่ ทำให้ความสำคัญของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบและเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุได้ (โชติมา อภิวัฒน์ชีवालย์, 2546, น. 31 – 32)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากร (Resource Theory)

มนุษย์มีความต้องการในการใช้ทรัพยากรเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิต ซึ่งทรัพยากรเป็นสิ่งที่มียู่อรอบตัวเรา สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคและบริโภคหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย โดยเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทั้งในด้านปัจจัยสี่ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค อีกทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ทรัพยากรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ โดยธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์และธรรมชาติด้วยกันเอง ทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น อากาศ แม่น้ำ น้ำตก มหาสมุทร พื้นดิน แร่ธาตุ ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารบ้านเรือน ถนน รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ดังนั้นมนุษย์จึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อจะได้นำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด

นักสังคมวิทยาที่ให้ความสนใจนั้น ได้แก่ Goode (1971, อ้างถึงใน สุดสงวน สุธีสร, 2540, น. 14) โดยอธิบายไว้ว่าทรัพยากรจากภายนอกมีความสำคัญต่ออำนาจของสมาชิกในครอบครัว เช่น ความสำเร็จของหน้าที่การงาน ความฉลาด อำนาจทางการเมือง การเงิน การเมือง การมีมิตรสหายเพื่อนฝูง การได้รับความรักความเมตตา เป็นต้น และความแตกต่างของระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจหรืออำนาจในการจัดหาทรัพยากรในครอบครัว สังคมมีความแตกต่างกันก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวต่างกันด้วย เช่น บุคคลที่อยู่ในสังคมที่ไม่ดีและมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่ต่ำก็จะไม่สามารถจัดหาทรัพยากรจากภายนอกได้อย่างเพียงพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาความเครียดและการสะสมความกดดันที่เกิดขึ้นจากการแบ่งรับปัญหาที่ทำให้สภาพทางอารมณ์จิตใจของบุคคลดังกล่าวเกิดความคับข้องและมีโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยจะเป็นสาเหตุหนึ่ง

สำคัญ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากบุคคลที่อยู่ในครอบครัวในสังคมชั้นสูง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีและมีอำนาจในการจัดหาทรัพยากรได้เป็นอย่างดี ก็จะทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่มีการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้

ความสัมพันธ์ในครอบครัวแห่งอำนาจและการใช้ทรัพยากรในครอบครัวเป็นเรื่องที่นักปรัชญาให้ความสำคัญ คือ Boool and Wolf โดยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งเป็นแง่ของการใช้อำนาจของบุคคลในครอบครัวต่อการใช้ทรัพยากร ความสามารถของสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้อำนาจในการควบคุมและครอบครองให้สมาชิกในครอบครัวเป็นไปตามที่ตนเองมีความต้องการ และทรัพยากรในครอบครัวที่สมาชิกได้จัดหาให้กับสมาชิกคนอื่นในครอบครัว เพื่อช่วยให้ได้ถึงเป้าหมายของความความต้องการที่ได้ตั้งไว้และผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ซึ่งเป็นหัวหน้าและผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการจัดหาทรัพยากรหาเลี้ยงครอบครัว แต่จะต้องเป็นอำนาจที่มีความสมดุลในตัวเอง ไม่มากเกินไปข้างหนึ่งข้างใด แต่โดยทั่วไปพ่อหรือผู้ชายจะมีอำนาจสูงสุดในครอบครัวด้วยปัจจัยหลายอย่างที่ถูกปลูกฝังมาในอดีต ลักษณะโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้ชายจึงมีอำนาจมากที่สุด ประกอบกับการทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูและจัดหาทรัพยากรสำหรับสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ระบบอื่นทางสังคมถือเป็นระบบที่มีอำนาจแฝงอยู่และระบบของครอบครัวก็มีตัวบทกฎหมายเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเช่นเดียวกัน การให้ สิทธิแก่พ่อแม่ในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเคยเป็นพ่อแม่มาก่อน จึงเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการครอบครัว

นอกจากนั้นทฤษฎีการใช้ทรัพยากรยังเล็งเห็นถึงความสามารถของผู้ชายในการจัดหาทรัพยากรมาให้ในครอบครัวมากกว่าผู้หญิง แต่เมื่อใดที่ผู้ชายมีความรู้สึกว่าด้อยกว่าผู้หญิงทั้งในหน้าที่การงาน รายได้ การจัดหาทรัพยากรในการดำรงชีวิต ความรู้ การศึกษา เป็นต้น ก็จะเป็นสาเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งการมีอำนาจของผู้ชาย โดยจะเห็นว่าเพศชายด้วยสภาพร่างกายแล้วนั้นก็เป็เพศที่สามารถใช้กำลังในการก

ระทำความรุนแรงต่อ เพศหญิงได้ง่ายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไม่สามารถป้องกันตนเองได้จากการถูกร้าย

สรุปได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากรอธิบายกรณีสาเหตุของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาความด้อยประสิทธิภาพของร่างกายและจิตใจ ลดบทบาทความสำคัญลงจากบุคคลที่มีอำนาจ จึงทำให้ไม่สามารถที่จะทำงานหรือหารายได้อย่างเป็นปกติได้นั้นและเป็นผู้อาศัยพักพิงแทนในเรื่องต่างๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลในครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรมีความรู้สึกแบกรับภาระค่าใช้จ่ายคนเดียวจนเกิดความเครียด รวมถึงปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่สนับสนุนให้การจัดหาทรัพยากรที่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อบุคคลในครอบครัว แต่เมื่อผู้สูงอายุไม่สามารถจัดหาทรัพยากรและมีการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลืองก็ส่งผลให้เป็นสาเหตุของการได้รับความรุนแรงในครอบครัวได้

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้ทางสังคม เป็นแนวคิดของแบนดูรา (Bandura 1977 : 16 อ้างถึงใน ภัทรธิดา ผลงาม. 2544, น. 28) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้ว เกิดจากการเรียนรู้ทั้งหมด และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็โดยวิธีการสังเกต องค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้โดยพฤติกรรม โดยบุคคลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรมของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

พฤติกรรมองค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พฤติกรรมของมนุษย์สามารถกำหนดสิ่งแวดล้อมและกำหนดองค์ประกอบของบุคคลได้เช่นกัน อนึ่งตัวกำหนดพฤติกรรมมี 2 ประการ คือ ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นสิ่งเร้า เช่น เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม การเกิดเหตุการณ์ตามสิ่งแวดล้อมเหมือนเดิมซ้ำไปซ้ำมาจะส่งผล

ให้เกิดขึ้นของตัวกำหนดที่เป็นผล เช่น ผลของการกระทำของมนุษย์จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้ผลทางบวกและหลีกเลี่ยงการกระทำที่ได้ผลทางลบ โดยวิธีการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นการเรียนรู้ผลของการกระทำและวิธีการเรียนรู้จากการเลียนแบบ ซึ่งการเรียนรู้จากผลของการกระทำ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือ การให้ข้อมูล จูงใจ และการเสริมแรง ส่วนการเรียนรู้จากการเลียนแบบ เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำและพฤติกรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อมผ่านกระบวนการใส่ใจแบบการเก็บจำ กระบวนการทางกาย และกระบวนการจูงใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้วเกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงและ การสังเกต องค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้โดยพฤติกรรมนั้นคือองค์ประกอบในตัวบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งอธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยพฤติกรรมมนุษย์เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกและการตอบสนองจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการลอกเลียนแบบจากการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงกระบวนการเสริมแรง ซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นซ้ำไปมา โดยการกำหนดพฤติกรรมจากสิ่งเร้า ได้แก่ กิจกรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมและเกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมาของมนุษย์ ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าถ้ามีเหตุการณ์หนึ่ง เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุการณ์อะไรตามมาและตัวกำหนดพฤติกรรม รวมถึงตัวกำหนดที่เป็นผล ได้แก่ ผลของการกระทำของมนุษย์จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลทางบวก และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่จะได้รับผลทางลบ วิธีการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์มี 2 วิธี คือ การเรียนจากผลของการกระทำและวิธีการเรียนรู้จากการลอกเลียนแบบ โดยที่การเรียนรู้จากผลของการกระทำเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลจูงใจ และเสริมแรง

ส่วนการเรียนรู้จากการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้จากการสังเกตผ่านตัวแบบของการกระทำพฤติกรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อมโดยการเรียนรู้จากตัวแบบจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นสำคัญ

การเสริมแรงมี 2 ลักษณะ คือ การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การให้สิ่งเร้า การส่งเสริมหรือสนับสนุนสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งให้ผลในทางที่ดีหรือสถานการณ์ที่รื่นรมย์ และเป็นการให้ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลนั้น และการเสริมแรงทางลบ หมายถึง การจัดหรือถอดถอนสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ทำให้โทษ อย่างไรก็ตามการลงโทษไม่ใช่การเสริมแรงทางลบ การลงโทษจะทำให้พฤติกรรมที่ดำเนินอยู่หยุดชะงักลง และมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2529, น. 10)

ทฤษฎีดังกล่าวถือว่าการใช้ความรุนแรงเป็นผลมาจากการเรียนรู้พฤติกรรมและการลอกเลียนแบบ การกระทำหรือพฤติกรรม ซึ่งมักจะเรียนรู้มาจากครอบครัวที่เป็นอิทธิพลในการถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำทั้งทางบวกและทางลบของบุคคล โดยจะเห็นว่าเมื่อเด็กที่เจริญเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ มักจะส่งผลให้เมื่อเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ จะใช้ความรุนแรงเช่นกันเมื่อประสบกับปัญหาและแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ รวมถึงการใช้แก้ไขปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเช่นกัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญต่อการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการใช้ความรุนแรงต่อการแก้ไขปัญหา

การเรียนรู้ประสบการณ์ความรุนแรงในอดีตมีความสัมพันธ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกด้านความรุนแรง เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยพลวัตร แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมเป็นประโยชน์ในการอธิบายกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวโดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ความรุนแรงที่ได้เรียนรู้ผ่านเหตุการณ์ในอดีตมักจะส่งผลต่อการกระทำในปัจจุบันของบุคคลนั้น ดังนั้นประสบการณ์ความรุนแรงจึงมีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงกรณีผู้สูงอายุถูกกระทำความ

รุนแรงในครอบครัว โดยผู้ที่มีประสบการณ์ความรุนแรงในฐานะของผู้ถูกระทำ ความรุนแรง ซึ่งเป็นประสบการณ์ทางตรง และในฐานะผู้รู้เห็น ผู้สังเกตการณ์ ความรุนแรงซึ่งเป็นประสบการณ์ทางอ้อมจะมีแนวโน้มที่ใช้ความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านความรุนแรง และการ เรียนรู้ของมนุษย์จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ในกรณีที่เป็น การเรียนรู้ในบริบทของสถานการณ์ที่มีลักษณะเชิงความรู้สึกและอารมณ์ ส่วนใหญ่เป็น บริบทที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก ทำให้การเรียนรู้ในวัยเด็กส่งผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล ได้มากกว่าการเรียนรู้ในวัยอื่น โดยสถาบันครอบครัวเป็นผู้ทำหน้าที่ในการอบรม เลี้ยงดูบุคคลตั้งแต่เด็ก การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่มีลักษณะ ความรุนแรงจะถูกถ่ายทอดและบุคคลเรียนรู้จากครอบครัวที่เป็นสถาบันทางสังคม ที่เป็นรูปแบบของตัวแบบบทบาทการเรียนรู้กับวิธีการจัดการกับวิกฤตการณ์ที่เกิด ขึ้นของครอบครัว ส่งผลให้ในทางกลับกันครอบครัวเป็นหน่วยเรียนรู้แรกของ พฤติกรรมความรุนแรง เมื่อเผชิญกับปัญหา

ทั้งนี้เมื่อนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาอธิบายการใช้ความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ว่าผู้ที่มีประสบการณ์ความรุนแรงทั้งประสบการณ์ทางตรง และทางอ้อม โดยในแง่ของผู้ถูกระทำความรุนแรงและผู้สังเกตการณ์การ กระทำความรุนแรงก็ตาม จะมีการเรียนรู้บทบาทที่ยอมรับการใช้ความรุนแรงและ เรียนรู้จากตัวแบบที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรุนแรง กล่าวคือผู้กระทำความ รุนแรงมักเกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผล ต่อการเกิดความขัดแย้งกับผู้สูงอายุ ในสาเหตุต่างๆ ก็จะมีผลให้เกิดการใช้ความ รุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้ เพื่อการแก้ไขและยุติปัญหาที่มีต่อผู้สูงอายุได้ การเรียนรู้ทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดและเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต ที่ผู้กระทำความรุนแรงได้รับประสบการณ์ ที่เสริมแรงทางลบจนทำให้มีความสนใจ เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จึง เป็นสิ่งสำคัญต่อสาเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

วิธีการศึกษา

รูปแบบงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จะใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัว และข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดนำมาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุจำนวน 181 คน โดยกำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะนำมาใช้วิธีการนับหรือแปรค่าออกมาเป็นตัวเลขและนำผลดังกล่าว มาเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งเป็นการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และนำเสนอเป็นรูปแบบของตารางประกอบการบรรยาย

ผลการศึกษา

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 181 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 66 – 70 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพค้าขายหรือมีธุรกิจส่วนตัว โดยมีการะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพียงบางส่วนเท่านั้น และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป พักอาศัยอยู่ร่วมกับลูกสุภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว และมีสุขภาพจิตดีเป็นปกติ ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในระดับมากจำนวน 159 คน และระดับปานกลางจำนวน 22 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำที่มีลักษณะรุนแรง ส่งผลกระทบทำให้ผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บ

เจ็บและเป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ โดยใช้วิธีการทำร้ายร่างกาย ใช้สิ่งของ ขว้างปาหรือใช้อาวุธในการกระทำความรุนแรง เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีว่าการกระทำในลักษณะใด เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบโดยตรงที่เห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะแตกต่างจากความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของการปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตอยู่เพียงลำพังคนเดียว ซึ่งจะไม่เข้าใจว่าการกระทำดังกล่าว เป็นความรุนแรงในลักษณะใด เนื่องจากการปล่อยปละละเลยในบางกรณีเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุจำเป็นที่เหมาะสม

ผลการศึกษาทัศนคติของผู้สูงอายุต่อสาเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในภาพรวมแต่ละด้านเมื่อพิจารณาโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อสาเหตุการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีผลมาจากปัจจัยด้านยาเสพติด ซึ่งมีความสำคัญและเป็นผลทำให้ผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้กระทำความรุนแรงมักจะเป็นบุคคลที่ติดยาเสพติดเป็นประจำและอ้างว่าผลจากอาการมึนเมาสุราหรือยาเสพติดจะทำให้มีภาวะอารมณ์แปรปรวนและเปลี่ยนแปลงจากสภาพปกติ ไม่สามารถควบคุมตนเองและพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้ รองลงมาอีกสาเหตุหนึ่งของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีผลจากปัจจัยด้านอารมณ์ ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะเป็นคนนิสัยใจร้อน หงุดหงิดและโมโหง่าย ขาดประสิทธิภาพในการควบคุมอารมณ์และความรู้สึก รวมถึงผลจากการสะสมความเครียดที่เกิดจากการถูกกดดันทางสังคมและปัญหาอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การเจ็บป่วยทางจิต เป็นต้น ความแปรปรวนไม่มั่นคงทางอารมณ์ของผู้กระทำความรุนแรงมีสาเหตุมาจากการรับภาระดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาในด้านต่างๆ การดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัยบุคคลในครอบครัวในการให้ความช่วยเหลือเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านร่างกายหรือด้านจิตใจที่เป็นผลกระทบ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนจะส่งผลต่อสภาพ

อารมณ์และจิตใจของบุคคลซึ่งจะส่งผลให้สามารถเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

ปัจจัยด้านการพึ่งพาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลมาจากการพึ่งพาของผู้สูงอายุในเรื่องการดำเนินชีวิต เช่น ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจกรรมบางอย่าง การพึ่งพาอาศัยครอบครัว เป็นต้น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาด้อยประสิทธิภาพทางร่างกายและจิตใจที่เสื่อมถอยลง ส่งผลต่อปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นปกติ ลดบทบาทความสำคัญลงจากบุคคลที่มีอำนาจและสามารถดูแลผู้อื่นมาเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแลจากผู้อื่นและกลายเป็นผู้พึ่งพา จึงส่งผลให้เป็นสาเหตุของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของครอบครัวและเป็นเรื่องของความอยู่รอด เมื่อผู้สูงอายุไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้และมีภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ทำให้สมาชิกในครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและมีผลต่อการกระทำความรุนแรงเช่นกัน ผู้นำครอบครัวมีบทบาทหน้าที่หลักในการจัดหาทรัพยากรและดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เมื่อสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวตกต่ำก็จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ผู้สูงอายุจึงกลายเป็นภาระ

รวมถึงปัจจัยด้านกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการสะสมประสบการณ์ในอดีตผ่านสถาบันครอบครัวที่ถ่ายทอดพฤติกรรมความรุนแรง การถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ อุดมการณ์ บุคลิกภาพของสมาชิกจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นในทางที่ไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ทั้งนี้ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อสาเหตุของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีผลมาจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปัจจัยด้านยาเสพติด ด้านอารมณ์ ด้านการพึ่งพา ด้านเศรษฐกิจ ด้านกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม ซึ่งล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้ โดยเมื่อศึกษาถึงสาเหตุปัจจัยของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุก็จะส่งผลให้เกิดการแสวงหา

แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

การอภิปรายผล

ทัศนะของผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุต่อสาเหตุของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว พบว่า

1. ด้านยาเสพติด พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงมักจะอ้างว่าอาการมันมาจากการดื่มแอลกอฮอล์หรือเสพยาเสพติดเป็นผลทำให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ทำให้บุคคลมีภาวะอารมณ์แปรปรวน ขาดสติและเปลี่ยนแปลงจากสภาพปกติ ไม่สามารถควบคุมตนเองและพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม โดยผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของจิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช (2552, น. 58) ว่าสาเหตุการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ มักเกิดขึ้นจากผู้กระทำความรุนแรงเมาสุราและติดสารเสพติด การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่มีผลมาจากการใช้สารเสพติดเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการควบคุมอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงออก ซึ่งการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ส่วนใหญ่จะกระทำความรุนแรงทางด้านร่างกาย การเงินและจิตใจ

2. ด้านอารมณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะว่าสาเหตุของความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีผลมาจากการที่ผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะเป็นคนที่มีนิสัยใจร้อน หงุดหงิดและโมโหง่าย หรือมีสาเหตุมาจากการเจ็บป่วยและปัญหาทางจิต เนื่องจากสภาพอารมณ์ของบุคคลเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของวัลลภ วาฑะสิทธิ์ (2550, น. 31) ว่าสาเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวส่วนใหญ่ผู้กระทำความรุนแรงเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีบุคลิกภาพก้าวร้าวโมโหง่ายและมีภาวะอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ปกติอาจมีผลถึงการเจ็บป่วยทางจิต ส่งผลต่อความไม่ลงรอยหรือสถานะที่ไม่เห็นพ้องกัน

3. ด้านการพึ่งพา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะว่าปัจจัยด้านการพึ่งพาเป็นสาเหตุหนึ่งของความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ประสิทธิภาพทางร่างกายและจิตใจที่เสื่อมถอยลง การดำเนินชีวิตและกิจกรรมบางอย่างจึงจำเป็นต้องพึ่งพาและได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับทัศนะของ จอร์จ ซี. โฮมันส์ (อ้างในสุรพงษ์ ลือทองจักร, 2552) ได้กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนในระดับบุคคลเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับผลตอบแทนในอดีตที่ดีจะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ แต่ถ้าไม่ได้รับผลตอบแทนที่ดีเหมือนในอดีต บุคคลก็จะแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเพื่อหวังผลประโยชน์หรือรางวัลในอดีตที่ได้รับอย่างเหมาะสม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลาก็ทำให้ผลประโยชน์ที่เคยได้รับในอดีตสิ้นสุดลง เปรียบเทียบได้ว่าผู้สูงอายุในอดีตซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรและเป็นบุคคลที่สมาชิกในครอบครัวต้องการพึ่งพาเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้กลายเป็นผู้สูงอายุซึ่งกลายเป็นบุคคลพึ่งพาผู้อื่น จากเดิมที่มีศักยภาพในการจัดหาทรัพยากรและไม่ได้พึ่งพาใครกลับเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ที่ต้องอาศัยพึ่งพาคนอื่นและมีศักยภาพลดลง จะเห็นได้ว่าการแลกเปลี่ยนของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับผลประโยชน์ในอดีตจากผู้สูงอายุและมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ไม่ได้รับผลประโยชน์เหมือนในอดีตเช่นเดิม ทำให้ปัจจัยการพึ่งพาของผู้สูงอายุประสบปัญหาส่งผลต่อการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ดังนั้นผู้กระทำความรุนแรงมักมองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระพึ่งพา ส่วนผู้ถูกกระทำความรุนแรงก็ยอมรับว่าตนเองเป็นภาระพึ่งพาของครอบครัว

4. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะว่าผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ต้องรับผิดชอบภาระหนี้สินและรับภาระค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเพียงคนเดียว ส่งผลให้เกิดความเครียดจนเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุการเกิดความรุนแรงในครอบครัว และการที่ผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีรายได้ไปจุนเจือครอบครัวได้เพียงพอเท่ากับในอดีต ปัจจัยด้านเศรษฐกิจจึงเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุการกระทำความรุนแรงได้โดยผล

การศึกษามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550, น. 42) พบว่า สาเหตุสำคัญของพฤติกรรมที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจที่ส่งผลทำให้เกิดการสะสมความเครียดแก่ผู้กระทำความรุนแรงในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเพียงคนเดียวและปัญหาทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี

5. ด้านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นสาเหตุหนึ่งที่สนับสนุนให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมกระทำความรุนแรงต่อในครอบครัว โดยการได้รับการเสริมแรงและปัจจัยกระตุ้นจากครอบครัว โดยผู้กระทำความรุนแรงมักจะมีปัญหาครอบครัวหรือเคยถูกกระทำความรุนแรงมาก่อนในอดีต โดยผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับทัศนะของจำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ (2547, น. 43) ได้กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในสังคมมนุษย์เท่านั้น มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดทำให้สามารถเรียนรู้และจดจำได้ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นมนุษย์จึงได้รับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อที่จะมีบุคลิกภาพเช่นนั้น ลักษณะดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากการได้รับถ่ายทอดมาโดยกำเนิดและการขัดเกลาทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้บุคคลเป็นคนโดยสมบูรณ์ ดังนั้นการกระทำความรุนแรงจึงมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาทางด้านสังคม

สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการกองทุนผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวอยู่ในระดับมาก เนื่องจากส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเป็นการกระทำที่รุนแรงส่งผลให้ได้รับความบาดเจ็บต่อร่างกายและจิตใจ โดยสาเหตุการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีปัจจัยหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้องและส่งผลต่อสาเหตุ

การเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เมื่อพิจารณาสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยด้านยาเสพติดว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดต่อการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องจากเห็นว่ายาเสพติดมีโทษและส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความรุนแรงได้อย่างชัดเจน รองลงมาปัจจัยด้านอารมณ์ของผู้กระทำความรุนแรงที่ใจร้อน แปรปรวน ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ด้านการพึ่งพาที่เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาครอบครัวทำให้เกิดเป็นภาระ ต่อครอบครัว ด้านเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยซึ่งมีสาเหตุจากการแบ่งรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุและเนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้จึงส่งผลกระทบต่อบุคคลให้เกิดการกระทำความรุนแรง และด้านกระบวนการขัดเกลาทาสังคมที่ถูกสะสมและเรียนรู้ประสบการณ์ความรุนแรงในอดีต ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ดังนี้

1. ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวร่วมกัน โดยจัดให้มีอาสาสมัครชุมชนดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง
2. องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ/เอกชนควรจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้คำปรึกษาการวางแผนครอบครัว การจัดกิจกรรมกลุ่มบำบัดฟื้นฟู การให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระทำความรุนแรงอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กิตติพรธรณ ศิริทรัพย์. (2553). *ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะจิตวิทยา. สาขาจิตวิทยาการศึกษา.
- กองทุนผู้สูงอายุ. (2553). *คู่มือกองทุนผู้สูงอายุ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2573*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช. (2552). *ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย : การทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน*. รายงานโครงการวิจัย, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- จุฬารณีย์ สมรูป และเฉลิมศรี สุวรรณเจตีย์. (2541). *การศึกษาภาวะเสี่ยงของผู้สูงอายุต่อการได้รับการทารุณกรรมในบ้านและภาวะเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2547). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2533). *ท้าทายทางเลือก : ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทม์สโตน.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). *ผู้สูงอายุไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.
- ปิยะนุช นาคแก้ว. (2558). *การต่อต้านการทารุณกรรมต่อสตรีผู้สูงอายุ*. วารสารผู้สูงอายุ, น. 1-3.
- พัชรินทร์ บุญเสริม. (2547). *ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ*. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, น. 21-30.

- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอ. (2557). *โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม : การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ*. รายงานวิจัย, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รณชัย คงสกนธ์ และนฤมล โพธิ์แจ่ม. (2551). *ความรุนแรงในครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์.
- วัลลภ วาฬะสิทธิ์. (2550). *ความชุกของการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุหญิงในครอบครัวและคุณลักษณะของผู้กระทำความรุนแรงจังหวัดนครราชสีมา*. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดสงวน สุธีสร. (2556). *ทฤษฎีความรุนแรงในครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจิตตา ฤทธิ์มนตรี. (2554). *พฤติกรรมรุนแรงต่อครอบครัวของผู้ใช้ยาบ้า*. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, น. 48-56.
- สุวราภรณ์ โพธิ์ร่มเย็น. (2552). *ประสบการณ์ของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์.
- สุธี อินตะประเสริฐ. (2547). *ปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ*. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2555). *คู่มือแนวทางในการจัดการปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร.
- สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์. (2547). *ประสบการณ์การถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ*. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, น. 1-20.
- สุขภาพคนไทย. (2552). *เพื่อสุขภาพแห่งมวลมนุษยชาติ หยุดความรุนแรง*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- อัจฉราพร สี่หิรัญวงศ์. (2544). *การทารุณกรรมผู้สูงอายุสตรีในสังคมไทย*. วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, น. 3-11.
- อมรรัตน์ สัทธาธรรมรักษ์ และคณะ. (2551). *สถานการณ์ด้านสุขภาพและความชุกของผู้สูงอายุถูกทารุณกรรมในจังหวัดชลบุรี*. รายงานวิจัย, กรมการแพทย์. กระทรวงสาธารณสุข.